

บันทึก

เรื่อง บิดาที่ได้จดทะเบียนรับรองบุตรแล้ว จะเป็นทายาทผู้มีสิทธิได้รับบำนาญพิเศษและบำเหน็จตกทอดเนื่องจากการตายของบุตรหรือไม่
(บิดาตามมาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๔๙๔ หมายถึงบิดาที่ได้จดทะเบียนรับรองบุตรด้วยหรือไม่)

กระทรวงการคลังได้มีหนังสือ ที่ กค๐๕๐๔/๑๔๙๔๖ ลงวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๒๗ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ความว่า กระทรวงกลาโหมได้ขอให้ส่งจ่ายบำนาญพิเศษและบำเหน็จตกทอดให้แก่ทายาทของข้าราชการทหารซึ่งถึงแก่กรรมเพราะเหตุปฏิบัติหน้าที่ราชการ แต่มีปัญหาข้อกฎหมายว่า บิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่ได้จดทะเบียนรับรองบุตรแล้ว จะมีสิทธิได้รับบำนาญพิเศษและบำเหน็จตกทอดของบุตรหรือไม่ ซึ่งในเรื่องนี้ กระทรวงการคลังมีความเห็นว่า บิดาตามความหมายของมาตรา ๔๔^๑ และมาตรา ๔๘^๒ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๔๙๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (ฉบับที่ ๑๔) พ.ศ. ๒๕๒๖ ซึ่งเป็นทายาทผู้มีสิทธิได้รับบำนาญพิเศษและบำเหน็จตกทอด ย่อมหมายถึงบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น แต่กฎหมายมิได้บัญญัติไว้โดยตรงว่าบิดาที่ได้จดทะเบียนรับรองบุตรเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ และในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็มีได้บัญญัติไว้เช่นกัน มีเพียงมาตรา ๑๕๔๗^๓ ซึ่งบัญญัติว่าเด็กเกิดจากบิดามารดาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันย่อมเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดาเมื่อบิดามารดาได้สมรสกันในภายหลัง หรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตร แต่มิได้กำหนดสถานะของบิดาในกรณีดังกล่าวว่าเป็นบิดาชอบด้วยกฎหมายของบุตรหรือไม่ และยังไม่เคยมีคำพิพากษาฎีกาอันจะถือ

^๑มาตรา ๔๔ บำนาญพิเศษที่บัญญัติในลักษณะนี้ ให้จ่ายแก่ทายาทผู้มีสิทธิตามเกณฑ์ดังนี้

๑. บิดา

๑. บิดา

(๓) บิดามารดา หรือบิดา หรือมารดา ที่มีชีวิตอยู่ได้รับหนึ่งส่วน

๑. บิดา

๑. บิดา

^๒มาตรา ๔๘ ข้าราชการผู้ใดตายในระหว่างรับราชการอยู่ หรือทหารกอง

หนุนมีเบี้ยหวัดตาย ถ้าความตายนั้นมิได้เกิดขึ้นเนื่องจากการประพฤติดุร้ายแรงของตนเองให้จ่ายเงินเป็นบำเหน็จตกทอดเป็นจำนวนตามเกณฑ์คำนวณในมาตรา ๓๒ ให้แก่บุคคลดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๔ และให้จ่ายตามส่วนและหลักเกณฑ์ที่กำหนดในมาตรานั้น แต่บุตรซึ่งมีอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์แล้วในวันที่ข้าราชการผู้นั้นตายไม่มีสิทธิได้รับบำเหน็จตกทอด เว้นแต่กำลังศึกษาในชั้นเตรียมอุดมศึกษา หรือชั้นอุดมศึกษา หรือชั้นการศึกษาที่ทางราชการรับรองให้เทียบเท่าและยังมีอายุไม่เกินยี่สิบหกปีบริบูรณ์ หรือเว้นแต่เป็นบุคคลซึ่งพิการถึงทุพพลภาพ

^๓มาตรา ๑๕๔๗ เด็กเกิดจากบิดามารดาที่ได้สมรสกัน จะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อบิดามารดาได้สมรสกันในภายหลัง หรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรหรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร

เป็นบรรทัดฐานได้ อย่างไรก็ดีโดยนัยกลับกันกระทรวงการคลังเห็นว่า เมื่อบิดาได้จดทะเบียนรับรองบุตรและบุตรเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดาในวันที่ได้จดทะเบียนรับรองแล้วบิดาซึ่งจดทะเบียนรับรองเด็กเป็นบุตรก็ควรจะเป็นบิดาชอบด้วยกฎหมายของบุตร และย่อมมีอำนาจต่าง ๆ ในฐานะบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย รวมถึงมีสิทธิรับมรดกของบุตรด้วย กรณีนี้ต่างจากกรณีรับรองโดยปริยายตามมาตรา ๑๖๒๗^๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๗/๒๕๐๖ และที่ ๕๒๕/๒๕๑๐ วินิจฉัยไว้แล้วว่า บิดาไม่มีสิทธิในมรดกของบุตรดังนั้น ในกรณีที่บุตรซึ่งเป็นข้าราชการประจำถึงแก่ความตาย บิดาซึ่งจดทะเบียนรับรองบุตรน่าจะถือว่าเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย มีสิทธิที่จะได้รับบำนาญพิเศษและบำเหน็จตกทอดของบุตรด้วย กระทรวงการคลังจึงขอหารือว่า บิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเมื่อได้จดทะเบียนรับรองบุตรไว้แล้ว จะถือว่าเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิได้รับบำนาญพิเศษและบำเหน็จตกทอดของบุตรหรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๑) ได้พิจารณาข้อหารือของกระทรวงการคลังพร้อมทั้งบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และได้รับฟังคำชี้แจงข้อเท็จจริงจากผู้แทนกระทรวงการคลัง (กรมบัญชีกลาง) และผู้แทนกระทรวงกลาโหม(กรมการเงินกลาโหมและกรมพระธรรมนูญ) แล้ว ได้ความจากคำชี้แจงของผู้แทนส่วนราชการได้ขอให้กระทรวงการคลังสั่งจ่ายบำนาญพิเศษและบำเหน็จตกทอดให้แก่ทายาทในกรณีที่หารือมานี้ คือ ร.ต.ไพบูลย์ บุตรศรีทัศน์ ได้ถึงแก่ความตายขณะปฏิบัติหน้าที่ราชการเมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๒๕ ร.ต.ไพบูลย์ บุตรศรีทัศน์ ผู้ตาย เป็นบุตรของนายโสภณ บุตรศรีทัศน์และนางสมใจ บุตรศรีทัศน์ แต่บุคคลทั้งสองซึ่งเป็นบิดาและมารดาของผู้ตายอยู่กันโดยมิได้จดทะเบียนสมรส ปรากฏว่านายโสภณ บุตรศรีทัศน์ ผู้เป็นบิดาของผู้ตาย ได้จดทะเบียนรับรองร.ต.ไพบูลย์ บุตรศรีทัศน์ เป็นบุตรของตนที่อำเภอพนมพิสัย จังหวัดหนองคาย เมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๐๑ ก่อน ร.ต.ไพบูลย์ บุตรศรีทัศน์ ถึงแก่ความตายเป็นเวลาประมาณ ๒๔ ปีจึงมีปัญหว่า นายโสภณ บุตรศรีทัศน์ บิดาของผู้ตาย เมื่อได้จดทะเบียนรับรองบุตรไว้แล้วจะถือว่าเป็นทายาทผู้มีสิทธิได้รับบำนาญพิเศษและบำเหน็จตกทอดอันเกิดจากการตายของบุตรหรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๑) พิจารณาแล้วเห็นว่า ในกรณีที่บิดามีบุตรเกิดจากตนกับหญิงผู้เป็นมารดาโดยมิได้จดทะเบียนสมรสกัน ถึงแม้ว่าจะไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายว่าบิดานั้นจะมีฐานะเป็นทายาทโดยธรรมของบุตรได้อย่างไรก็จริงแต่เมื่อได้พิเคราะห์บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ว่าด้วยครอบครัวและบรรพ ๖ ว่าด้วยมรดก โดยเฉพาะบทบัญญัติมาตรา ๑๕๔๖^๕ มาตรา ๑๕๔๗^๖ มาตรา ๑๕๕๕^๗ และ

^๔มาตรา ๑๖๒๗ บุตรนอกกฎหมายที่บิดาที่ได้รับรองแล้ว และบุตรบุญธรรมนั้นให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดาน เหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายนี้

^๕มาตรา ๑๕๔๖ เด็กเกิดจากหญิงที่มิได้มีการสมรสกับชาย ให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น

^๖โปรดดูเชิงอรรถ (๓)

มาตรา ๑๕๕๗^๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว จะเห็นได้ว่าแต่ทั้งนี้จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่จะได้จดทะเบียนเด็กเป็นบุตรตามคำพิพากษาบุตรซึ่งเกิดจากบิดามารดาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน ย่อมเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงผู้เป็นมารดา และจะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้เป็นบิดาต่อเมื่อบิดาและมารดาได้จดทะเบียนสมรสกันในภายหลัง หรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตร หรือศาลได้พิพากษาว่าเป็นบุตรโดยความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดานั้นจะมีผลตั้งแต่วันที่บิดามารดาสมรสกัน หรือวันที่บิดาจดทะเบียนเด็กเป็นบุตร หรือวันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นบุตร แล้วแต่กรณี เมื่อได้พิจารณาบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวประกอบกับมาตรา ๑๕๕๙ มาตรา ๑๖๐๓ มาตรา ๑๖๐๔ มาตรา ๑๖๒๐ และมาตรา ๑๖๒๕ แล้วเห็นได้ว่า ในกรณีของบิดาที่มีบุตรนอกสมรสนั้นกฎหมายได้ถือการสืบสายโลหิตเป็นหลัก กล่าวคือ พิจารณาว่าเด็กซึ่งเกิดจากบิดามารดาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันเป็นผู้สืบสันดานคือเป็นบุตรสืบสายโลหิตของชายผู้เป็นสามีของมารดาเด็กหรือไม่ ในทำนองเดียวกันจะเห็นได้ว่า การฟ้องคดีขอให้บิดารับเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา ๑๕๕๕^๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติให้มีการฟ้องคดีได้แต่ในกรณีที่กฎหมายมาตรานี้กำหนดไว้ ซึ่งในแต่ละกรณีที่บัญญัติไว้นั้นก็ได้พิจารณาโดยอาศัย

“มาตรา ๑๕๕๕ การฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายให้มีได้แต่ในกรณีต่อไปนี้

(๑) เมื่อมีการข่มขืนกระทำชำเรา จู้ดคร่า หรือหน่วงเหนี่ยวกักขังหญิงมารดา โดยมีชอบด้วยกฎหมายในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้

(๒) เมื่อมีการลักพาหญิงมารดาไปในทางชั่วสาว หรือมีการล่อลวงร่วมประเวณีกับหญิงมารดาในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้

(๓) เมื่อมีเอกสารของบิดาแสดงว่าเด็กนั้นเป็นบุตรของคน

(๔) เมื่อปรากฏในทะเบียนคนเกิดว่าเด็กเป็นบุตรโดยบิดาเป็นผู้จดทะเบียนนั้นเอง หรือการจดทะเบียนนั้นได้กระทำด้วยความรู้เห็นยินยอมของบิดา

(๕) เมื่อบิดามารดาได้อยู่กินด้วยกันอย่างเปิดเผยในระยะเวลาซึ่งหญิงมารดาอาจตั้งครรภ์ได้

(๖) เมื่อได้มีการร่วมประเวณีกับหญิงมารดาในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้ และไม่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเด็กนั้นเป็นบุตรของชายอื่น

(๗) เมื่อมีพฤติการณ์ที่รู้กันทั่วไปตลอดมาว่าเป็นบุตร

พฤติการณ์ที่รู้กันทั่วไปตลอดมาว่าเป็นบุตรนั้น ให้พิจารณาข้อเท็จจริงที่แสดงความเกี่ยวข้องกันบิดากับบุตรซึ่งปรากฏในระหว่างตัวเด็กกับครอบครัวที่เด็กอ้างว่าตนสังกัดอยู่เช่นบิดาให้การศึกษา ให้ความอุปการะเลี้ยงดูหรือยอมให้เด็กนั้นใช้ชื่อสกุลของตนหรือโดยเหตุประการอื่น

ในกรณีใดกรณีหนึ่งดังกล่าวข้างต้น ถ้าปรากฏว่าชายไม่อาจเป็นบิดาของเด็กนั้นได้ ให้ยกฟ้องเสีย

“มาตรา ๑๕๕๗ การเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา ๑๕๕๗ มีผล

(๑) นับแต่วันสมรส ในกรณีบิดามารดาสมรสกันในภายหลัง

(๒) นับแต่วันจดทะเบียน ในกรณีที่บิดาจดทะเบียนเด็กเป็นบุตร

(๓) นับแต่วันมีคำพิพากษาถึงที่สุด ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร

“โปรดดูเชิงอรรถ (๗)

ข้อเท็จจริงที่แสดงว่าเด็กเป็นบุตรสืบสายโลหิตของบิดานั้นเอง

สำหรับกรณีที่มาตรา ๑๕๔๗^{๑๐}บัญญัติให้เด็กเกิดจากบิดามารดาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดาเมื่อบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรก็ต้องถือว่าเมื่อกฎหมายยอมรับว่าเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดาผู้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรแล้ว ก็เท่ากับเป็นการยอมรับว่าผู้ที่ได้จดทะเบียนรับเด็กว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของตนนั้นเป็นบิดาผู้ให้กำเนิดของบุตรด้วย เพราะการที่บิดาจะจดทะเบียนรับบุตรนอกสมรสว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของตนนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ในมาตรา ๑๕๔๘ ถึงมาตรา ๑๕๕๔ โดยสาระสำคัญก็คือ บิดาจะจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของตนได้ต่อเมื่อเด็กหรือมารดาของเด็กไม่คัดค้านว่า ผู้ขอจดทะเบียนมิใช่บิดาถ้ามีการคัดค้านเช่นนั้น การจดทะเบียนว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายต้องมีคำพิพากษาของศาล ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่า กฎหมายยอมรับการจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรเท่าเทียมกับการที่บิดามารดาสมรสกันในภายหลังและการที่ศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร เพราะการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร มีเหตุผลพอจะถือได้ว่าผู้ขอจดทะเบียนและเด็กเป็นพ่อลูกกัน

อาศัยเหตุนี้จึงเห็นว่า ปัญหาของกระทรวงการคลังที่หารือว่าเมื่อนายโสภณ บุตรศรีทัศน์ ได้จดทะเบียนรับ ร.ต.ไพบุลย์ บุตรศรีทัศน์ เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของตนแล้ว จะถือว่านายโสภณ บุตรศรีทัศน์ เป็นบิดาของ ร.ต.ไพบุลย์ บุตรศรีทัศน์ และมีสิทธิได้รับบำนาญพิเศษและบำเหน็จตกทอดอันเกิดจากการตายของบุตรหรือไม่นั้นก็เห็นได้ว่า เมื่อนายโสภณ บุตรศรีทัศน์ ได้จดทะเบียนกับ ร.ต.ไพบุลย์ บุตรศรีทัศน์ เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของตนตั้งแต่วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๐๑ อันเป็นเวลาก่อนที่ ร.ต.ไพบุลย์ บุตรศรีทัศน์ ถึงแก่ความตาย จึงถือได้ว่า นายโสภณ บุตรศรีทัศน์ เป็นบิดาผู้ให้กำเนิดของร.ต.ไพบุลย์ บุตรศรีทัศน์ และเป็นทายาทผู้มีสิทธิได้รับบำนาญพิเศษและบำเหน็จตกทอดอันเกิดจากการตายของ ร.ต.ไพบุลย์ บุตรศรีทัศน์ ผู้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของตน ตามมาตรา ๔๔^{๑๑} และมาตรา ๔๔^{๑๒} แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการพ.ศ. ๒๔๙๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (ฉบับที่ ๑๔) พ.ศ. ๒๕๒๖

(นายอมร จันทรสมบูรณ์)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

กันยายน ๒๕๒๗

^{๑๐}โปรดดูเชิงอรรถ (๓)

^{๑๑}โปรดดูเชิงอรรถ (๑)

^{๑๒}โปรดดูเชิงอรรถ (๒)